

УДК 81'276

Салафутдінова Марина Олегівна

студент

Приазовського державного технічного університету

СОЦІОДІАЛЕКТ КОКНІ ЯК ДОМІНАНТА АВТОРСЬКОГО СТИЛЮ Б. ШОУ У П'ЄСІ «ПІГМАЛІОН»

***Анотація.** Проаналізовано Кокні як домінанту авторського стилю Б. Шоу на матеріалі п'єси «Пігмаліон». У статті приділяється увага лінгвістичним, функціональним і культурним особливостям соціодіалекту Кокні та його функціям у п'єсі. Висвітлено особливості вимови кокні, відхилення від лексичної та граматичної норми стандартної англійської мови.*

***Ключові слова:** ідіостиль, кокні, функціональні і культурні характеристики, домінанта, авторський стиль Б. Шоу, відхилення від норми.*

У мовознавстві на рубежі XIX-XX ст. спостерігається зростання інтересу до індивідуального стилю окремих письменників, який у другій половині XX століття отримав назву «ідіостиль». Оскільки цей термін з'явився не так давно, робіт з вивчення стилю англійських письменників не дуже багато.

Такі дослідники як Н. В. Білозерцева і С. М. Богатирьова вже розглядали особливості авторського стилю Б. Шоу, але з літературознавчої позиції. Окрім того, існують дослідження з особливостей перекладу п'єси «Пігмаліон» [7], зі стилістики п'єси [9], але досі не написані змістовні роботи з дослідження перекладацького аспекту домінанти авторського стилю письменника. Питання використання кокні у п'єсі «Пігмаліон»

торкалася Л. А. Гаращук у своїй статті «Соціолект кокні у творах англійських письменників 19-20 ст.». Дослідниця зазначає, що Б. Шоу використовує кокні не тільки у п'єсі «Пігмаліон», а й у п'єсі «Майор Барбара», що доводить тезу про те, що можна розглядати використання кокні як домінуючу авторського стилю [3, с.162].

Метою дослідження є лінгвостилістичний аналіз мовних характеристик соціодіалекту кокні у тексті п'єси Б. Шоу «Пігмаліон», що є домінуючою рисою ідіостилю письменника.

Для досягнення мети дослідження були поставлені наступні завдання: дати визначення поняттям «авторський стиль» та «кокрні»; проаналізувати оригінал п'єси Б. Шоу «Пігмаліон»; охарактеризувати використання соціодіалекту кокні як провідної домінуючої авторського стилю Б. Шоу.

Перш ніж говорити про індивідуальний стиль твору або авторський стиль письменника, необхідно визначити, що саме розуміється під терміном «стиль». В. В. Виноградов мав рацію, коли казав, що «важко знайти термін більш багатозначний та суперечливий і відповідне йому поняття - більш мінливе й суб'єктивно-невизначене, аніж термін і поняття «стиль» [2, с. 7].

Згідно з літературним словником-довідником стиль - сукупність ознак, що характеризують твори певного часу, напряму, індивідуальну манеру письменника [5, с. 641]. Д. С. Наливайко трактує стиль як формотворчий початок, певний закон творчості, згідно з яким будується ритм, композиція, творча своєрідність мови автора [6]. У рамках даного дослідження за основу було прийняте визначення стилю як сукупності мовних і стилістичних текстових особливостей, властивих мові письменника.

З точки зору комунікативної стилістики, ідіостиль розглядається як екстралінгвістичне поняття творчої індивідуальності автора, але при цьому

його вивчення відбувається на основі конкретного мовного матеріалу, головним чином, лексичної структури тексту. І, нарешті, третя, так звана широка, точка зору представлена розумінням ідіостиля як сукупності лінгвістичних і екстралінгвістичних аспектів, які можуть бути визначені як «творча індивідуальність автора плюс мовні засоби її вираження»

Специфіка ідіостилю Бернарда Шоу перш за все проявляється у новаторстві драматургії. Його новаторство полягало в тому, що він використав зміни у композиції п'єси (досить довгі і з безліччю деталей і пояснень передмови і післямови), у системі ремарок, які займають не менше місця, ніж репліки, часто іронічні; досить часто ці ремарки несуть суб'єктивні ідеї автора і роблять акцент на дрібні деталі. Окрім цього, Бернард Шоу змінив систему персонажів твору: ввів у драму новий тип героя - людину раціоналістичну, практичну, цілеспрямовану, і цим розділив усіх героїв на два типи: на ідеалістів, які живуть фальшивими ідеалами, і реалістів, які скептично дивляться на світ. Також переосмислюється роль жінки в суспільстві. Щоб уникнути трагічного закінчення - зіткнення життєвих ідеалів одних героїв з реаліями життя інших - драматург не завершує повністю історію, тим самим залишаючи фінал відкритим.

Категорія «стильова домінанта» - це стрижневий критерій певного художнього твору, специфіки творчості автора або стильової тенденції, школи чи напрямку. Будь-який компонент твору (форма, зміст, використання певних одиниць) може виступити як стильова домінанта, що є показником авторського стилю письменника. Прикладом стильової домінанти може слугувати використання соціодіалекту кокні у п'єсі Б. Шоу «Пігмаліон» [11].

Соціодіалектом вважається історично сформована, відносно автономна форма існування національної мови, яка обслуговує певний соціум і має специфічну лексико-фразеологічну систему, в цілому схожу з

літературною мовою фонетичною і граматичною системами, але з певними фонетико-фонологічними та граматичними відхиленнями [4, с. 12].

Автори, які досліджували особливості ідіостилю Б. Шоу підкреслювали важливість соціодіалекту кокні у тексті п'єси «Пігмаліон». Дослідник М. Павлов у своїй праці «Феномен Шоу для українського читацтва» [7] підкреслює, що завдяки використанню одиниць кокні будується не тільки образ Елізи, а й стрижневий елемент сюжету. Уся п'єса побудована навколо перетворення бідної безграмотної дівчини на світську панянку. У центрі сюжету стоїть протиставлення життя людей двох різних соціальних класів, що зумовлює наявність у творі мінімум двох соціальних варіантів мови – діалекту кокні (представлений мовою Елізи та її батька) та правильної мови персонажів з вищого суспільства, представлених фонетистом Хіггінсом, полковником Пікерінгом та їх оточенням. П'єса показує, як Еліза бореться сама з собою, щоб підняти свій рівень освіти. Бернард Шоу знав основну проблему тих, хто народився в бідності - кокні був відбитком на репутації людини, бо розмовляли на ньому в східній частині Лондона.

Виникнення і розвиток кокні пов'язано з формуванням національної літературної мови на базі діалекту Лондона. Перебуваючи на кордоні південних і центральних діалектів, Лондон зберігав їх риси до XIII-XIV століть, коли відбулося витіснення південних рис з мови Лондона й заміна їх східноцентральними.

Є два значення у терміна «кокні»: по-перше, він використовується на позначення уродженців лондонського району Іст-Енд і представників робочих класів населення Лондона, по-друге, на позначення властивої їм вимови англійської мови [5, с. 403].

Як діалект кокні з'явився в XVI столітті в лондонському Іст-Енді. У XVII столітті Лондон стає політичним і комерційним центром Великобританії. Саме в цей період відбувся поділ Лондону на райони:

Вест-Енд, у якому проживали вищі верстви суспільства, та Іст-Енд, в якому і проживали нижчі верстви суспільства, які розмовляли на кокні. Своїм походженням діалект кокні зобов'язаний також морякам та військовим, які проходили через лондонські доки, а також вихідцям з Ірландії, представникам Європейської громади та усій національній меншині, яка складала населення району Іст-Енд. Кокні можна відстежити до тих часів, коли на ньому розмовляли тільки люди низького походження, та люди з кримінальним життям – кокні народився як арго.

У 17 столітті термін кокні став використовуватися як вираз зневаги по відношенню до лондонців. Також терміном «кокні» позначають невелику групу людей, які народжувалися в місцях, де було чути дзвони церкви Сент Мері ле Боу, та розмовляли на особливих різновидах англійської мови. В 18 столітті термін розширив свою семантику і став застосовуватися не тільки по відношенню до людей, але і по відношенню до самого різновиду мови. Таким чином, діалект кокні отримав свою назву [8, с.110]. Акцент кокні сформувався на сході Лондона завдяки різноманітності місцевих спікерів. Особливо під час періоду індустріалізації, ця територія була заселена робітниками з усього світу, які працювали на землях Англії цілими сім'ями на фабриках, доках і ринках. Також є припущення, що сленг бере початок у ірландців, які прибули у 1840-х роках до Англії.

Велику роль у формуванні діалекту кокні відігравали колонії, що знаходились на території Англії, де були люди з різних культур, вихідці з Китаю та Африки. Наприкінці XIX століття російські та польські євреї, а після і пакистанці з бенгальцями поселилися в східній частині Лондону. Іммігранти разом з місцевими жителями стали чудовим фундаментом для розвитку цього діалекту.

Кокні – не тільки назва для вихідців з Іст-Енду, а й діалект малоосвічених верств населення, що істотно відрізняється від літературної.

мови не тільки на рівні вимови, а й на інших мовних рівнях – морфологічному, граматичному, лексико-семантичному [10]. Кокні формувався протягом століть завдяки вихідцям з колоній, грабіжникам, купцям, тощо. Діалект кокні вбирає в себе будь-які терміни, заповнюючи прогалини в своїй лексиці.

На початку 20 століття діалект кокні виходить за межі Іст-Енду і набирає популярність навіть за межами Лондона. Кокні як самостійний діалект швидко заповнював прогалини, вбираючи до лексики будь-який новий термін. Наприклад, в економічно нестабільні періоди (1914 та 1939), коли безробіття було на високому рівні. Армія також внесла багатий вклад у поповнення лексики діалекту кокні.

У ХХ столітті поширення кокні помічено по всій Південно-Східній Англії; цьому сприяли такі чинники, як соціальний клас, рід занять, освіта, населений пункт і т. д.

У літературі соціодіалект кокні використовується для відображення колориту місцевості бо соціуму, для характеристики персонажів твору. Функції соціодіалекту тотожні функціям загальнонародної мови, але якщо загальнонародна мова консолідує всю національну спільноту, відрізняючи її від інших націй, то об'єднавча функція соціодіалекту діє на більш вузькому, груповому рівні, виділяючи у соціумі групу людей за певними ознаками.

Особливість діалекту кокні полягає в тому, що кокні існує на двох рівнях. Перший рівень являє собою мову нижнього шару середнього класу, який реалізується в основному на рівні вимови і відрізняється від літературної норми лише окремими рисами. Другий рівень, який Х. Уайлд називає «власне кокні» є діалектом малоосвічених верств населення і істотно відрізняється від літературної мови не тільки на рівні вимови, а й на інших мовних рівнях – морфологічному, граматичному, лексико-семантичному [10]. У тексті Б. оу представлені обидва рівні; найбільше

різниця кокні та літературної мови спостерігається на фонетичному та граматичному рівнях.

У п'єсі кокні використовується у перших частинах, де Еліза ще не розпочала свого навчання. За допомогою граматичних огріхів, великої кількості вульгаризмів Б. Шоу будує образ неосвіченої селянки, якій дуже важко буде виправити своє мовлення і бути схожою на леді. Але оскільки «Пігмаліон» це п'єса, написана для постанови на сцені, дуже важливу роль відіграють саме фонетичні особливості вимови Елізи; для цього драматург подає транскрипцію кокні на початку п'єси в репліках головної героїні, аби показати, передусім акторці, як фонетично вести роль у виставі. В оригінальному тексті автор передає приналежність героїні до нижчого класу за допомогою фонетичних і граматичних особливостей кокні, таких як опущення звуку "h", проголошення міжзубних звуків як апікально-альвеолярних, використання скороченої форми *aint*, а також скорочення допоміжних дієслів.

Мова лондонської квіткарки містить багато характерних рис лондонського міського просторіччя кокні. Наприклад, своєрідна вимова голосних звуків і дифтонгів. Голосні стають більш передніми; *bettern*, *flahrzn*, *f'them* - редукція складу. Багато звуків ніби «проковтуються» в мові Елізи.

Для діалекту кокні дуже характерна вимова тих звуків, які в літературному варіанті взагалі не вимовляються: вимова звука [O] як [f] (наприклад, «*faas'nd*» замість «*Thousand*») і [b] як [v] (наприклад, «*bover*» замість «*bother*»). Використання замість [r] губно-зубного [l], на слух нагадує [w].). З іншого боку, багато звуків, які існують в літературному варіанті, в діалектах опускаються.

Аналіз мови Елізи Дуліттл показав, що рима у фразах з кокні утворена за допомогою формування ряду фонетичних аналогів. Наприклад

вигук «*Garn*» римується з «*God damn*», яке є єдиним прикладом фонетичного аналога в аналізованій мові.

Словотвір у мові Елізи відбувається як за допомогою вживання повного так і неповного ступеня римування. Наприклад, у реченні «*I will not go near the king, not if I'm going to have my loaf cut off*», «*loaf*» вжито в значенні «*head*», скорочено від «*loaf of bread*». Це єдиний приклад неповного римування в мові героїні.

Ці фонетичні особливості мови Елізи Дуліттл підтверджують її приналежність до культури міського просторіччя кокні. Однак, ці особливості не обмежуються тільки фонетикою. У її мові присутні також характерні для кокні граматичні відхилення від літературної норми [1]. Одна з найбільш поширених особливостей - використання подвійного заперечення (*I don't want no loonies teaching me*).

Згідно з проаналізованими одиницями, більшість прикладів кокні – це граматичні особливості діалекту, такі як використання форм одних займенників замість форм інших, або утворення форм за зразком іншого типу займенників. Окрім цього, можлива заміна; так, вказівні займенники «*this*», «*that*», «*those*» часто замінюються на "*this*" "*here*" "*that*" "*here*" "*them*", а відносні займенники "*which*", "*that*", "*who*" зазвичай замінюються на "*as*" і "*what*".

Усю добірку прикладів кокні у тексті п'єси можна розподілити на групи залежно від того, до якої частини мови вони належать. Таким чином, виокремлюються групи, що належать до самостійних частин мови (у даному випадку це дієслова, займенники, прикметники та прислівники) або до службових (використання часток та артиклів) [3].

До граматичних особливостей, які стосуються дієслів, відносяться:

1. Дієслівне закінчення третьої особи однини простого теперішнього часу використовується для інших осіб і чисел. Носії діалекту кокні часто прагнуть вирівняти парадигму дієслівних закінчень за

аналогією з закінченням третьої особи однини. У п'єсі «Пігмаліон» це у більшості випадків закінчення з формою займенника першої особи однини.

2. Вживання дієслів у формі множини теперішнього часу з формами займенників в однині.

3. Використання форми дієслова «to be» однини минулого часу реалізується з усіма займенниками, що стоять у множині.

4. Використання негативної форми дієслів «to be» та «to have» як єдиної форми «is not» для всіх осіб і чисел можна назвати найчастотнішим засобом, використаним автором.

У результаті аналізу одиниць діалекту кокні у п'єсі Б. Шоу було виявлено, що більшість мовних одиниць, що репрезентують соціодіалект кокні у п'єсі «Пігмаліон», відрізняються від літературної норми на фонетичному та граматичному рівнях. Соціодіалект кокні, сформований задовго до написання п'єси, став основним стрижнем сюжету. Завдяки використанню одиниць кокні драматург зміг передати різницю між мешканцями різних районів Лондону, що належали до різних верств населення. Автор використовує кокні для відтворення атмосфери і особливостей описуваного суспільства, місця і часу. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в аналізі стильових домінант Б. Шоу.

Література

1. Белозерцева Н. В. Особенности передачи авторского стиля при переводе пьесы Б. Шоу «Пигмалион» с английского языка на русский [Электронный ресурс] / Н. В. Белозерцева, С. Н. Богатырева, Т. С. Павленко // Концепт : научно-метод. электронный журнал. – 2017. – № 10 (октябрь). – С. [1–10]. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/osobennosti-peredachi-avtorskogo-stilya-pri-perevode-piesy-b-shou-pygmalion-s-angliyskogo-yazyka-na-russkiy>

2. Виноградов В. В. Сюжет и стиль : сравнительно-историческое исследование / В. В. Виноградов. – М.: Изд-во Академия наук СССР, 1963. – 192 с.
3. Гаращук Л. А. Соціолект кокні у творах англійських письменників 19-20 ст. / Л. А. Гаращук // Вісник Житомирського держ. ун-ту. – 2009. – Вип. 48 : Філологічні науки. – С. 160–164.
4. Коровушкин В. П. Военные социолекты в английском и русском языках (к вопросу о контрастном описании) / В. П. Коровушкин. // Социальные варианты языка : материалы Междунар. науч. конф. – (Новгород, 25–26 апреля 2002 г.) / Новгород. гос. литератур. ун-т. – Новгород, 2002. – С. 12–15.
5. Літературознавчий словник-довідник / ред. кол. : Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. – Київ : Академія, 2007. – 752с.
6. Наливайко Д. С. Стиль напряму й індивідуальні стилі в реалістичній літературі ХІХ століття / Д. С. Наливайко // Індивідуальні стилі українських письменників к. ХІХ – поч. ХХ ст. : [зб. наук. праць]. – Київ, 1987. – С. 3–43.
7. Павлов М. Феномен Шоу для українського читацтва [Електронний ресурс] / М. Павлов. – Режим доступу: <http://odes-transl.com/index.php?page=pavlov---shaw>
8. Рубанова О. А. Прошлое и настоящее лондонского диалекта кокни / О. А. Рубанова, О. Ю. Гниломёдова // Символ науки. – 2015. – №7-2. – С. 110–111.
9. Чалова Л. В. Стилистические функции ремарок в пьесах Б. Шоу [Электронный ресурс] / Л. В. Чалова. – Режим доступа: <http://www.vestnik.vsu.ru/pdf/lingvo/2010/02/2010-02-22.pdf>
10. Шимберг С. С. Лондонский диалект кокни и его передача при переводе на русский язык [Электронный ресурс] / С. С. Шимберг // Царскосельские чтения. – 2012. – № 16, т. 3. – С. 420–425. – Режим

доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/londonskiy-dialekt-kokni-i-ego-peredacha-pri-perevode-na-russkiy-yazyk>

11. Show G. B. Pygmalion [Electronic resource] / G. B. Show. – Mode of access: <http://www.onlineliterature.com/Georgebernardshaw/pygmalion/>